

DAGENS FRÅGOR

Den 2 maj 1945.

Jämte Washington och Lincoln. När Franklin Delano Roosevelt 1932 valdes till Förenta Staternas president, torde nog ingen — allra minst han själv — ha förutsett vad hans framtid skulle bära i sitt sköte. Hans föregående bana var varken mera lysande eller mera ägnad att tilltala fantasien än den många andra politiker kunde uppvisa. Som förmögen patricier kunde han icke åberopa någon härstamning från »the logcabin», och som yrkespolitiker sedan unga år kunde han lika litet göra anspråk på att ge uttryck åt »plain business common sense»: Han hade som biträdande marinminister (1913—20) vid relativt unga år samarbetat med Wilson och därvid vunnit en respekt, som kanske gick något utöver den som alltid kommer en duglig administratör till del. 1920 hade han stått på det demokratiska partiets valsedel som kandidat till vice-presidentposten, men fallit igenom. Sedan kom barnförlamningen, och utan överdrift kan man säga, att Franklin Roosevelts betydande egenskaper visade sig mera i den rent mänskliga storhet, varmed han övervann sjukdomen och dess följder, än i några tidigare insatser i allmänna värv. Därefter var han under ett par år en skicklig och auktoritativ guvernör i staten New York — tillräckligt rakryggad för att vinna medborgarnas respekt, tillräckligt smidig för att kunna samarbeta med politikerna och alltid utmärkt av en beundransvärd arbetsförmåga. Och så blev han 1932 president på ett program, som efter europeiska begrepp inte var särskilt radikalt men efter amerikanska begrepp alltför radikalt för att tagas på allvar — »the New Deal».

Genomförandet av den nya politiken blev knappast i allo den framgång som man på många håll i Europa ville förmena. Roosevelt var till hela sin läggning praktiker, icke teoretiker. Man torde ha rätt att förmoda, att han i grund och botten tagit rätt mycket av programmet obesett från sina akademiska rådgivare, med vilka motståndarna ständigt skämtade. Det var dock knappast på detta plan som svårigheterna främst visade sig. För sitt genomförande krävde »the New Deal» en konsekvent och hårdhänt, hela landet omfattande ekonomisk politik. Kongressen blev emellertid allt mindre benägen för att gå konsekvent och hårdhänt fram, och en enhetlig politik omöjliggjordes genom bestämmelserna i unionsförfattningen. När den första bedövningen efter krisen och den första entusiasmen efter presidentvalet hade lagt sig, stötte Roosevelt på starkt motstånd såväl i kongressen som framför allt i högsta domstolen, som underkände en stor del av new-deal-politiken ur konstitutionell synpunkt. Det parlamentariska motståndet kom utom från republikanska partiet främst från demokraternas sydstatsgrupp, som till stor del var konservativt färgad.

Det är karakteristiskt för Roosevelt, att dessa motgångar på intet sätt slog ned honom. Han bekämpade för att icke säga förföljde sina motståndare i kongressen, särskilt sedan han 1936 omvalts till president; han sökte, ehuru utan framgång, komma även högsta domstolen

till livs. Men framför allt sökte han ständigt efter nya vägar att genomföra sin politik. Förklarades en lag inkonstitutionell, dröjde det sällan länge innan ett nytt förslag såg dagen, som i huvudsak skulle tjäna samma syfte, ehuru det tog hänsyn till de juridiska betänkligheterna. Antog kongressen ett förslag som han ogillade eller avsåg den ett som han rekommenderade, sökte och fann han vanligen någon väg att ändå uppnå åtminstone en väsentlig del av vad han avsåg. Under denna dragkamp utplånades stora delar av new-deal-programmets principiella nyheter, men syftet och innebörden förblevo oförändrade. För första gången i Förenta Staternas historia utnyttjades unionens befogenheter följdriktigt för att begränsa den ekonomiska rovdriftens verkningar och lindra den sociala nöden. Resultaten voro betydande, om också ej så enastående som ibland utlovades. Någon »full sysselsättning» uppnåddes icke — långt därifrån! — men både de arbetslösa och de arbetande fingo det bättre, utan att det enskilda näringslivet i grunden led någon skada.

Under detta arbete skapade och uppehöll Roosevelt närmare kontakt med amerikanska folket än någon tidigare president hade gjort. Själv var han, såsom redan antytts, ursprungligen aristokrat och alls ingen folklig politiker. Kanske just därför hade han under årtionden av politisk verksamhet — trots fördomsfrihet i många hänseenden — bevarat sitt sinne för den amerikanska traditionens påtagliga innebörd, oavsett alla fraser. Detta kom honom väl till pass, när han via radion trädde i kontakt med sina medborgare. Presidentens »fireside chats» — brasaftnar — representerade inga politiska deklamationer efter Hitlers mönster, men de voro på lång sikt inte mindre effektiv propaganda för det. Roosevelt förmådde verkligen ge den enkle bonden, arbetaren och affärsmannen intryck av att de hade presidentens sällskap vid sin kvällspipa. Betydelsen härav kan knappast överskattas — icke ens när den enkle medborgaren vidhöll en uppfattning som skilde sig från presidentens. Detta uppfattade genomsnittsammerikanen som verklig demokrati, och då förlät han gärna presidenten att han hade för stor benägenhet att lyssna till professorer och att böja undan för partibossarna i personfrågor av andra rangen.

När Roosevelt 1936 omvaldes till president, var det på sitt inrikespolitiska program. Utrikespolitik hade han ännu blott i ringa utsträckning börjat syssla med, och allmänt ansågs det nog att vad som gjorts i den delen mindre var hans verk än utrikesministerns. Cordell Hull från Tennessee var utan all tvekan den mest betydande av presidentens medarbetare, och som sydstatsman hade han en traditionell intresseinriktning söderut, som var ytterst värdefull. Likväl betydde presidentens oberoende av finansintressena mycket för genomförandet av den goda grannsämjans politik i förhållande till de syd- och mellanamerikanska republiker, som vant sig vid att betrakta den mäktige grannen med större misstro än många av dess europeiska konkurrenter. Med oändligt tålamod och under en virtuosmässig kombination av fasthet, osjälviskhet och slughet lyckades Roosevelt och Hull om inte undanröja så dock väsentligen mildra misstron och

därmed förhindra att Sydamerika skulle kunna bli ett fäste för intressen, som stodo i strid mot Förenta Staternas. De belönades för framgången också med sina egna landsmäns förståelse och tacksamhet.

Däremot var det sämre med förståelsen, när Roosevelt började peka på utrikespolitiska problem av annat slag — i Asien och Europa. De neutralitetslagar, som antogos i slutet av hans första och början av hans andra presidentur, gävo ett gott uttryck för den allmänna uppfattningen. Presidentens försök under åren 1936, 1937 och 1938 att påverka opinionen och klargöra, att diktaturernas frammarsch icke kunde vara amerikanska folket likgiltig, röntede ringa eller ingen genklang. En skicklig och rentav betydande inrikespolitiker, som inte borde blamera sig genom att syssla med utrikespolitik — så bedömdes Roosevelt av »insiktsfulla» landsmän på den tiden. Ännu vid krigsutbrottet 1939 levde mycket kvar av den inställningen. Här är icke platsen att klargöra, hur stämningen bragts att slå om, icke heller att ge en allmän karakteristik av den avlidne presidentens utrikespolitiska insats. Det må vara nog att konstatera, att han på detta område vunnit sitt folks förtroende och beundran. 1945 är det hans utrikespolitiska program, kring vilket nästan alla stå beredda att samlas, under det att inrikespolitiken är föremål för mera delade meningar. På båda områdena har han lyckats förena den smidighet och fördomsfrihet vid valet av medel, som utmärker en skicklig amerikansk politiker, med den djupa och allvarliga idealitet i grunden, som utgör den verkliga statsmannens kännetecken.

I ett hänseende är Franklin Roosevelt som bekant unik bland presidentpostens innehavare: han har valts för fyra perioder, under det att ingen annan valts för mera än två. Betyder detta att han uppfattas som förmer än alla sina föregångare? Knappast. Det var främst omständigheternas makt och stämmningslägets förändring, som orsakade att man frångick den gamla traditionen. Åtskilligt talar dock för att Franklin Roosevelt kommer att nämnas jämte eller åtminstone efter George Washington och Abraham Lincoln som en av de verkligt stora presidenterna. Konkurrenten i övrigt är inte överväldigande, och om hans uppgift varit lättare än de båda nämnda föregångarnas, ligger å andra sidan över hans insats ett världspolitiskt perspektiv utan motstycke i Förenta Staternas historia.

President Roosevelts frånfälle har väckt bestörtning och oro hos millioner människor inom och utom hans eget land. T. o. m. från Tokio kom ett uttryck för respekt och beundran. Detta utslag av samuraiens ridderlighet och den kloke asiatens besinning inför det oundvikliga nederlaget kontrasterar bjärt med vad som avhörts från Berlin, där man saknar både det ena och det andra. För själva krigföringen betyder dödsfallet nu säkerligen föga eller intet — annorlunda hade det varit om det ägt rum ett par år tidigare. Däremot är det med så mycket större spänning man avvaktar vad personskiftet kan komma att betyda för freden.

Den nye presidenten, Harry Truman, är i stort sett ett oskrivet blad, vilket vid 61 års ålder icke enbart kan betraktas som en fördel.

Han är sydstatsman, från Missouri, och har trots lojalitet mot partiets new-deal-politik aldrig givit uttryck för någon mera påtaglig radikal kampvilja. Sin karriär har han gjort i kongressen utan att ens ha varit sin stats guvernör. Att han blev vice-president berodde på att man sökte en kandidat som å ena sidan var acceptabel för Roosevelt men å andra sidan verkade mindre oroande på de konservativa elementen än den eruptive Wallace. Skall det lyckas president Truman att hålla ihop sitt partis disparata element och att framtvinga lojalt samarbete mellan de stridiga viljorna i kabinettet?

En viss pessimism i detta hänseende har i allmänhet kommit till uttryck i presskommentarerna. På visst sätt måste det emellertid för president Truman vara en fördel att vara så olik föregångaren, att varje jämförelse är utesluten. En annan styrka, åtminstone på kortare sikt, ligger i hans goda förbindelser med kongressens ledande män och hans öppet visade vilja till samarbete med den andra statsmakten. Att ledningen skulle kunna glida ur hans händer i kongressledarnas är måhända icke helt uteslutet men förefaller dock med hänsyn till presidentmaktens moderna traditioner och förvaltningens starka ställning mindre troligt. Hans första offentliga framträdanden ha icke präglats av någon större originalitet, men detta är knappast överraskande och måhända uttryck för en klok och naturlig försiktighet.

Det är inte heller första gången en vice-president på detta sätt upphöjes till presidentposten. Den förste var Tyler, som 1841 efterträdde Harrison, när denne blott fungerat några månader; därefter ha följt fem andra, nämligen Fillmore (1850—53 efter Taylor), Johnson (1865—69 efter Lincoln), Arthur (1881—83 efter Garfield), Theodore Roosevelt (1901—09 efter Mc Kinley) och Coolidge (1923—29 efter Harding). I flera fall har ombytet liksom nu ägt rum i början av valperioden. Av de nämnda torde endast en, Theodore Roosevelt, kunna räknas till de mera betydande presidenterna, men det är icke heller mera än en (Andrew Johnson) som kan sägas ha misslyckats. I ett land med så fast politisk tradition som Förenta Staterna finns det stora förutsättningar för att en nyvald president skall växa med uppgiften, låt vara att den 61-årige Truman är äldre än någon tidigare vice-president varit då han övertagit ledningen av landets öden. Som en kuriositet kan i det sammanhanget nämnas, att någon ny vice-president icke utses förrän vid valperiodens slut. Senaten väljer själv ny ordförande, och skulle presidenten dö eller avgå, efterträdes han enligt förbunds författningen av utrikesministern (Secretary of State), som han själv har befogenhet att utse under förbehåll av senatens bifall.

På Churchill ligger efter Roosevelts död en ännu tyngre börda av ansvar och arbete än förut. Sannolikt har hans person åtminstone till en början ett starkare grepp om det amerikanska folkets fantasi än dettas egen nye president, och utåt kommer han att vid sidan av eller om man så vill gentemot Stalin framstå såsom de förenade nationernas företrädare par préférence. Ansvar och arbete har han aldrig fruktat, men nog vill det förefalla som om händelsernas utveckling skulle komma att ge honom hans lystmäte.

Polen efter Jalta-konferensen. Jaltakonferensen skulle lösa den polsk-ryska frågan. Då Ryssland inte erkänner den polska Londonregeringen och de anglosachsiska staterna inte Lublinkommittéen, vilken nu kallar sig »provisorisk Warszawaregering», beslöts, att det skall bildas en ny polsk samlingsregering, som skall erkännas av alla allierade stater. Enligt Jaltaprotokollet skall den nya samlingsregeringen sammansättas av medlemmar ur den provisoriska Warszawaregeringen samt dessutom av både i hemlandet och utomlands boende polacker. I protokollet omnämnes inte Londonregeringen, och av denna orsak har konferensens beslut tolkats på olika sätt. Förre polske konseljpresidenten Mikolajczyk föreslog på sin tid, att Londonregeringen såsom laglig polsk regering skulle ombildas på så sätt att 1/5 skulle utgöras av representanter för Lublinkommittéen och 4/5 av representanter för Londonregeringen och hemlandet. Detta emedan, enligt Londonregeringens åsikt, kommunister och Moskwasympatisörer utgöra högst 1/5 av Polens befolkning. Detta förslag emottogs sympatiskt av de brittiska och amerikanska regeringarna. Moskwa och Lublin däremot tolka nu Jaltabeslutet så, att Londonpolackerna överhuvud taget icke skulle vara representerade i den nya regeringen, och enligt förslag från denna sida skall den provisoriska Warszawaregeringen utvidgas därigenom att 1/5 av platserna skola besättas av representanter för polacker inom- och utomlands. Enligt Jaltakonferensens beslut skall den nya samlingsregeringen sammansättas av en i Moskwa residerande tremannakommitté, bestående av Molotov samt av de brittiska och amerikanska ambassadörerna.

I Jalta avgjordes den principiella frågan om Polens landavträdelser på följande sätt: Polen lämnar till Ryssland ifrån sig området öster om Curzonlinjen och erhåller härför en kompensation i norr och väster på Tysklands bekostnad. Dessutom beslöts, att Polen skall vara en fri och oavhängig stat. Den polska Londonregeringen erkände icke Jaltabeslutet.

Jaltakonferensen utmynnade beträffande Polen i en typisk kompromiss, och skall på intet sätt betraktas som en rysk seger. Stalin hade icke väntat sig någon större opposition från den anglosachsiska sidan mot sina polska planer. Faktum är dock, att England med amerikanskt understöd bestämt motsatte sig, att Polen skulle ingå i en rysk intressesfär, inom vilken ingen skulle tillåtas inblandas sig.

England motsatte sig den ryska planen på att framskjuta Rysslands, resp. dess vasallstaters, gräns till Oderlinjen. På denna punkt följde England sin gamla balanspolitik. Detta är anledningen till att England är intresserat av att ett verkligt fritt och oberoende Polen skall återuppstå, och även anledningen till att England upprätthåller sina förbindelser med den polska Londonregeringen men bestämt vägrar att erkänna f. d. Lublinkommittéen som regering. Churchills ord i parlamentet, att viktigare än Polens gränser är Polens frihet, innebära inte blott en sympatityttring till Polen utan även ett viktigt fastställande av ett av Englands politiska fredsmål. U. S. A. understöder England i denna fråga. Det polska problemet har härigenom

blivit ett internationellt problem, i vilket alla stormakter äro intresserade.

Ehuru nu flera veckor förflutit sedan Jaltakonferensen, har den nya polska samlingsregeringen ännu inte bildats. Den australiska regeringen har erbjudits att representera de polska intressena vid den stundande San-Franciskokonferensen. I anslutning till denna engelska linje vägra de anglosachsiska staterna att ge efter för Moskwas anhållan om tillstånd för den provisoriska Warszawaregeringen att representera Polen vid denna konferens.

Inte en enda av de i London bosatta polska politikerna bjöds till Moskwa för att deltaga i förhandlingarna vid bildandet av en ny regering, trots att några av dem, såsom t. ex. en av de mest framstående socialistiska ledarna, Stańczyk, av denna anledning utträtt ur regeringen, och trots att Mikolajczyk nyligen åter förklarat, att han erkänner Krimbesluten. I Polen ha femton ledare för hemmafronten försvunnit, f. d. statspresidenten, som avsattes genom Pilsudskis statskupp 1926, Stanislaw Wojciechowski och t. o. m. den gamle bondeledaren W. Witos har bortförts, och deras vistelseorter äro okända. De i den ryskorienterade pressen gjorda antydningarna om att dessa politiker möjligtvis skulle kunna befinna sig i Moskwa, för att deltaga vid bildandet av den nya regeringen, ha icke bekräftats från anglosachsiskt håll. Hälften av de försvunna politikerna hörde redan före kriget till ledarna för demokratiska partier, och den i Polen residerande vice premiärministern, ledamoten av Londonregeringen, Jan Jankowski, var före Pilsudskis statskupp några gånger kabinetsmedlem, oftast såsom socialminister. Han var medlem av det liberala nationella arbetarpartiet.

En mycket oklar fråga är, hur den polska regeringskrisen skall kunna lösas i överensstämmelse med den polska författningen. De ryska och anglosachsiska uppfattningarna om Polen äro i statsrättsligt hänseende så olika, att det tycks omöjligt att förena dem. Enligt den anglosachsiska uppfattningen har den polska staten efter katastrofen 1939 aldrig upphört att existera. Dess förutvarande president, Moseicki, utnämnde enligt författningen av år 1935 den nuvarande presidenten, Raczkiewicz, till sin efterträdare, och denne i sin tur har utnämnt regeringarna Sikorski, Mikolajczyk och Arciszewski. Enligt 1935 års författning skall presidenten, i fall av krig, då de båda kamrarna icke kunna sammanträda till presidentval, utnämna efterträdare. Så har nu också skett, och därför är Londonregeringen internationellt erkänd som laglig polsk regering, vilken i Polens namn leder Polens flotta, armé och flyg, vilka kämpa under brittiskt överbefäl. — Helt annorlunda ter sig den ryska uppfattningen av den polska staten. Enligt denna upphörde den polska staten av år 1939 att existera den 18 sept. 1939, då dess regering lämnade landet. En ny polsk stat uppstod genom Polens befrielse från de tyska ockupanterna genom den Röda armén. Som denna nya stats författning erkännes den gamla författningen av år 1921, vilken ej tillåter presidenten att utnämna sin efterföljare. Om en vakans skulle uppstå på presidentposten, fungerar, enligt 1921 års författning, såsom ställföreträdande

president andra kammarens (sejmens) talman, tills de båda kamrarna i förening haft tillfälle välja ny statspresident. Då, till följd av kriget, även det polska parlamentet har blivit upplöst, utnämndes i Moskwa ett av c:a etthundra personer bestående polskt nationalråd, vilket skall utöva sejmens befogenheter. — Namnen på medlemmarna i detta nationalråd ha aldrig offentliggjorts. — Till president i detta råd valdes herr Beirut¹, vilken enligt Moskwas uppfattning på så sätt lagligen utövar den polske statspresidentens befogenheter i enlighet med författningen av år 1921.

Frågan är nu: vem skall utnämna den nya polska samlingsregeringen? Raczkiewicz eller Bierut, enligt den i Moskwa residerande tremannakommittéens förslag? Eller kanske tremannakommittéen själv? Denna fråga har även en praktisk betydelse, då Londonregeringen tagit upp vissa statslån, vilka skulder Lublinkommittéen vägrar att erkänna.

Under tiden skyndar sig Lublinkommittéen att fullborda Polens sociala och ideologiska omgestaltning, allt efter direktiv från Moskwa. De rykten, som komma från Polen angående förhållandena därstädes, äro mycket talrika och varandra motsägande, varför det är svårt att bedöma det verkliga läget. Fria, anglosachsiska och neutrala journalister tillåtas ej vistas inom Polen, och alla meddelanden härifrån äro antingen kontrollerade av Moskwa eller härstammande från de fåtaliga hemliga radioförbindelser, som bestå mellan Londonregeringen och hemlandet.

Såsom fakta kunna följande anses: Agrarreformen genomföres i snabbt tempo. Men, så vitt man kan bedöma det, förefinnes ingen enhetlig plan för en vidsynt agrarreform, utan denna genomföres nu på så sätt att man fördelar storgodsens jord mellan de arbetare och småbönder, vilka bo på resp. i trakten omkring godset ifråga. Härigenom bli de nyskapade parcellerna olika stora, då ju deras storlek är beroende på dels antalet och storleken av de ursprungliga herrgårdarna och dels på antalet småbönder och lantbruksarbetare i dessas närhet. — Överhuvud taget fanns det inte så många storgods kvar i Polen som man i allmänhet tror, ty redan flera år före kriget började man genomföra den då planerade agrarreformen. — I meddelandena från Lublinregeringen lämnas ingen förklaring på hur man tänker avhjälpa bristen på nötboskap, hästar, maskiner och bostäder. På den nu uppdelade jorden finnas inga nya bondgårdar och knappast någon boskap eller några hästar, då landet under den långvariga tyska ockupationen blev helt utsuget. De nya, självägande bönderna bo antagligen i de tomma stallen och i andra uthusbyggnader samt i herrgårdarna, och det kommer att dröja länge, innan det blir möjligt för dem att få flytta in i egna gårdar. Från det system, som nu tillämpas, är steget inte långt till sovchos- och kolchossystemen. På samma sätt började den bolsjevikiska agrarreformen i Ryssland 1919/20. I allmänhet kan man även ur de siffror, som Lublinregeringen tillkännager, utläsa, att på detta sätt betydligt mindre

¹ Jfr Sv. Tidskr. nr 8 1944, s. 594.

bondgårdar ofta skapas än t. ex. genom den ungerska agrarreformen, och det torde knappast vara möjligt för dessa små bondgårdar att ge uppehälle åt en hel familj. Anmärkningsvärt är vidare att agrarreformen hittills har berört endast de s. k. storgodsen och icke de större bondgårdarna.

Från Polen vet man även, att en mobilisering nu håller på att genomföras, som även omfattar några årgångar kvinnor. Polackerna äro endast lägre officerare. Ur den gamla polska arméen antages bara ett litet fåtal officerare, och nya officerare rekvideras numera endast från de kommunistiska organisationerna och från det underbefäl, som genomgått en officerskurs, i vilken undervisning i kommunistisk ideologi varit ett av huvudämnena. Fr. o. m. bataljonskommendanter äro nästan alla högre officerare ryssar. I verkligheten skapas alltså härigenom en polsk främlingslegion. I Lublinregeringens radiosändningar talas om: »Våra sovjettrupper» och »Vår Röda armé».

I Polen har det bildats ett nytt politiskt parti, »Det demokratiska partiet», vars mest framstående medlemmar äro polska kommunister. I det gamla socialdemokratiska partiet, vilket förr var fientligt inställt mot kommunismen, har nu ett stort antal kommunister inträtt och dessa behärska nu till stor del partiet.

Karakteristiskt är, att kommunisterna tillhöra olika partier och att de icke använda sig av ordet »kommunism», varigenom de försöka skapa intryck av att flertalet av Polens demokratiska partier stödjade den provisoriska Warszawaregeringen.

Även ett nytt bondeparti har bildats med samma namn som det gamla.

Den viktigaste politiska institutionen är »Styrelsen för politisk uppfostran», den polska NKWD (GPU), av vilken alla politiska partier äro beroende. Chefen för denna institution är en rysk f. d. GPU-överste.

Dessutom kan fastställas, att ett energiskt återuppbyggnadsarbete utföres i Polen. Krigsskadorna repareras i mycket snabb takt under en entusiastisk medverkan från hela befolkningen. Skolorna öppnas igen och likaså universiteten. Det gamla universitetet i Krakow fick sig tilldelat en universitetssenat, och även rektorn utnämndes av Lublinregeringen, ehuru universiteten enligt polsk lag åtnjuta fullt självstyre. Ungefär hälften av Krakowuniversitetets professorer och docenter hade lyckligen överlevt den tyska ockupationen. De tomma lärostolarna besattes av professorer från universitetet i Lwow, eftersom denna stad numera skall tillhöra den ukrainska sovjetrepubliken. Universitetet i Vilna flyttades till Łódź, där ett nytt universitet skall grundas under ledning av de överlevande professorerna från Vilna. Dessutom har universitetet i Lublin åter öppnats. Däremot ha hittills universiteten i Warszawa och i Poznań ej öppnats på nytt.

Uppgifterna om de stora deportationerna till Sibirien av polska intellektuella och av medlemmar i den polska hemmaarméen äro motsägande. De siffror, som Londonregeringen angiver, äro mycket höga, medan Lublin förnekar all kännedom om dessa deportationer. Från sistnämnda håll bedrives dock en mycket skarp kampanj mot »bandi-

ter» ur hemmaarméen. För att förhindra ett inbördeskrig upplöste Londonregeringen den 8 februari i år den polska hemmaarméen och löste den från trohetseden. Det polska nationalrådet i London, vilket utnämndes för tre år sedan, upplöstes den 21 mars, och presidenten skall nu tillsätta ett nytt nationalråd med en större majoritet av representanter för hemlandet och för den polska emigrationen utanför England.

Det viktigaste problemet, inte bara för Polen utan även för samarbetet mellan de allierade, är utnämningen av en ny polsk samlingsregering enligt Jaltakonferensens beslut. Framtiden får utvisa, om enighet i denna fråga kan uppnås av de allierade. Moskwa söker nu göra intryck av att vara främste förespråkare för polska intressen. Man kan förmoda, att de anglosachsiska staterna komma att intaga en fastare hållning, sedan Tyskland definitivt besegrats. I Jalta var det viktigast att utåt visa enighet, för att krossa den tyska förhoppningen på splittring mellan de allierade.

Till ackompanjemang av hela den ryska propagandaapparaten undertecknades i Moskwa den 21. 4. d. å. ett ryskt-polskt vänskaps- och biståndsfördrag. Såvitt innehållet i detta är känt, liknar det i stora drag avtalen mellan Ryssland och marskalk Tito och mellan Ryssland och Tjeckoslovakien. Avtalet har karaktären av ett mot Tyskland riktat alliansfördrag, som skall »ersätta de gamla ovänskapliga relationerna» mellan de båda slaviska grannfolken, en formulering, som liknar de ord, vilka växlades år 1921 vid undertecknandet av fredsfördraget mellan Ryssland och Polen i Riga. Då emellertid den provisoriska Warszawaregeringen, vilken undertecknat det nya fördraget, icke är internationellt erkänd, emedan den betraktas som en grupp polsktalande ryska ockupationstjänstemän, borde fördraget i fråga sakna all internationell betydelse.

Varför valde Stalin just detta ögonblick, innan Jaltabeslutet hunnit fullbordas och den nya polska samlingsregeringen bildats? Varför hälsade Stalin personligen i ett tal »denna historiska händelse» och varför yttrade han, att han icke tvivlade på »att våra allierade i väster skola välkomna detta fördrag»?

Det nu i Moskwa avslutade fördraget är ett bevis på, att Stalin fortsätter sin »fullbordade fakta-politik» utan att bry sig om sina allierades önsknings. Dessa betrakta Jaltabeslutet i den polska frågan som en kompromiss, medan Stalin betraktar det som en för honom segerrik etapp på vägen mot ytterligare diplomatiska framsteg. Då de anglosachsiska regeringarna hittills varit angelägna att påvisa den fullkomliga enigheten inom det allierade lägret, torde avsikten med Stalins ord ha varit att förhindra en anglosachsisk desavouering av Moskwaavtalet. Dock har detta fördrag ej vunnit något bifall i den engelska pressen, utan utsatts för kritik, emedan det försvårar genomförandet av Krimbesluten och bildandet av en polsk samlingsregering.